



Vinko Möderndorfer

OBLETNICA

Zelo dolgo že nisem sedel v avtu. Zelo nerad vozim. Preden sem šel na pot, sem ves dan nergal, kako ne bom šel na obletnico, ker nima nobenega smisla, saj se nobenega od sošolcev ne spomnim več, kako me zverinsko boli hrbet, če predolgo sedim v avtu, kako so sošolci bili tako in tako sami bebeci, kako sem se slabo počutil tista štiri leta, kako mi je še zdaj slabo, če samo pomislim na njihove smešne ksihte, kako me v želodecu peče, in to čisto zares, kako imam vročino, kako čutim kepo v drobu, kako mi vsake toliko časa kislina butne v usta, kako mi ni do tega, da bi ponoči vozil nazaj, da imam astigmatizem, kurjo slepoto, da se lahko zaletim v kakšen kamion, ki me bo z avtom vred zdrobil, zmečkal, sfaširal pod sabo, rinil me bo po cestišču še kakšnih petsto metrov, ne da bi sploh opazil, in kako me potem ne bodo mogli niti identificirati več...

»Nisem si mislila, da si tako zelo želiš na tisto obletnico,« je rekla moja zakonska družica Petra in si pred ogledalom v kopalnici še naprej mirno risala oči na obraz.

Samo grdo sem jo pogledal, si zavezal kravato, in nisem zinil nobene več. Ko sem sedal v avto, sem se poslovil samo od hčerke Kaje. Za kazen.

Gozd hmeljarskih drogov drvi mimo, ko se vozim po zeleni dolini. V avtomobilu nenadoma zasmrdi po dreku. Sem spet stopil v drek? Ne, to je samo umetno gnojilo, ki ga v oblakih škropijo nad hmeljem. Zapeljal sem skozi takšen oblak umetnega dreka, ki ga je veter s polja gnal prek ceste... Čez čas smrad izgine, pojavi se glas radijskega napovedovalca, ko obrnem gumb na radiu.

»... so sklenili prvaki strank. Vlada je na svoji redni tiskovni konferenci sporočila, da bo uvedla nov davek na...«

Drek.

Ugasnem. Zdaj samo še brnenje motorja in bolečina v vratu. Še malo pa bom tam. Na parkirišču, kjer smo se zmenili... Tako piše na vabilu za dvajsetletnico mature: »Parkirišče nasproti gimnazije. Bodi točen.« Bog ve, če bom sploh še koga spoznal? Od vseh sošolk in sošolcev sem vsa ta leta videval samo enega. Prej je bil učitelj samoupravljanja, zdaj pa je eden najbolj zagrizenih ljubiteljev privatne lastnine in eden najbolj glasnih in pokončnih poslancev v parlamentu. Kadar koli sva se v mestu po naključju srečala, vedno me je vročično prepričeval, najbrž zaradi slabe vesti, saj sem ga jaz, kot njegov sošolec, edini zares dobro poznal, da je vseskozi vedel, da je bil prejšnji sistem krivičen, da ne rečem zločinski, ja, zločinski je bil! Da pa je bil on, kot učitelj samoupravljanja, pravzaprav eden izmed prvih, da ne rečem, edini, demolator sistema. Demolator? Ja, demolatorji, to so tisti, ki od znotraj razstavljajo sistem. Aja, ironično priklimam in še pripomnim, da me beseda demola-

tor bolj spominja na nekaj, kar bi bilo lahko v zvezi s sredstvom za ubijanje mrčesa ali pa vsaj s kakšnim zobotehničnim postopkom. Seveda sošolec ne sprevidi moje inteligentne ironije (zato pa je politik). No, da nadaljuje, pravi, on je bil torej tisti prvi borec za normalno, kapitalistično družbo, zato pa je bil tudi preganjan, zatiran in prisluškovali so mu tudi, ampak on je vseeno vztrajno rušil sistem. Od znotraj! Pomembno ponovi. Od znotraj!! A nisi na faksu imel Titove štipendije?, ga nedolžno vprašam. Malce zardi, pa ne preveč, potem pa pribije, da ga je s tisto štipendijo Udba hotela podkupit. Sicer je res, da jo je dobival pet let, ves čas, ko je študiral socialistično samoupravljanje z narodno obrambo in od znotraj rušil sistem, ampak podkupit se pa ni dal. On že ne! Vseskozi, pravi, je bil pokončne, trdne hrbtnice, in to je tudi njegov največji moralni adut. Zato so ga volivci tudi volili.

Peljem se mimo gimnazije.

»Aha, tukaj moram zaviti na levo. Mater, kdaj pa so postavili tole hišo! Pred dvajsetimi leti je še ni bilo! Katastrofa urbanistična! Arhitekti nam uničujejo življenje (in mladost). In tistega starega drevoreda tudi ni več!« Po pomoti zavijem v enosmerno ulico, pa potem spet nazaj, z vzvratno vožnjo si lomim vrat, domorodci pa mi trobijo, mežikajo z lučmi, premikajo ustnice v grozovitem preklinjanju, mi žugajo s pestmi in vabijo na boksarske dvoboje...

Kaj pa druge sošolke in sošolci? Se poskušam spomnit, ko končno najdem pravo smer. Toda, njihovi obrazi drve mimo kot pročelja hiš, ki jih nisi nikoli dobro pogledal, čeprav si vsak dan hodil mimo... Poskušam iz spomina izbrskati najbolj značilne drebece in jih sestaviti v celoto... Barva las, gib roke, nasmeh, pogled... Pa se v hipu vse razbije v črepinje podob in razbeži na vse strani... Poskušam znova... Obrvi, usta, lasje, modre halje, joške in joškice, boki, vonj, hehet, zadrega, jeza... Vsega tega se spomnim, vendar brez imen, brez obrazov. Imena so se pomešala, obrazi združili... Pač pa so tu klopi v treh vrstah, zelo jasna podoba, pomislim, svetloba visokih učilnic, rumenkasti zidovi, Titova slika, Marksova slika, Engelsova slika, Leninova slika, Kajuhova slika, zemljevid Jugoslavije, TUKAJ SEM POFUKAL BIBO, v klop vrezan napis in potem pobarvan s črno tinto, in seveda večno vprašanje, zastavljano prav vsa štiri leta: jo je res pofukal, in kdo je bil tisti, ki jo je na klopi, v predavalnici zgodovine in samoupravljanja, predvsem pa, kdo je bila tista Biba, ki mu je dala, če je dala njemu, neznanemu frajerju, bi dala tudi meni, nam, vsem... Pa spomin na značilen vonj krede, spomin na šolski zvonec, ki odrešilno zaseka v možgane, in celo občutki, ja, celo občutki so tu, v trebuhu strah pred spraševanjem, pred francoskimi glagoli v vseh mogočih in nemogočih časih, in spomin na prijetno napetost v nogah, ko je konec tedna, in zadnja ura, STM, samoupravljanje s temelji marksizma, in ti, kot da je začetek sveta, kot da si vzmet, ki se bo vsak hip sprožila, stečeš iz razreda in že je tvoj ves petkov večer, in potem še sobota, slastna sobota svobode...

Saj res, kdo je sedel pri oknu? Kdo pri vratih? Kam so odšli po tistih štirih letih? Večinoma so zdaj učitelji, učiteljice... Poročene, poročeni, razplojeni, ločeni, srečni, nesrečni, s hišami, avtomobili, karamboli, rojstvi...

Končno zapeljem na parkirišče pred gimnazijo. Komaj sem ga našel. Vozil sem okoli in okoli, kot kakšen močvirniški bebec... Vse so pozidali, odprli nove trgovine, ulico, tlakovano z granitnimi kockami, spremenili v asfaltirano cesto in podrli drevored kostanjev ob gimnazijskem telovadnem igrišču (vedno podrejo kakšen drevored kostanjev, zaradi česar mladost ni več takšna, kot bi morala biti)...

Postopam okrog avtomobila. Trema. Pomislim, da je avtomobil star, zdelan, gotovo bodo imeli boljše, mater, še je čas, da ga zapeljem nekam stran, za tisto grmovje, tam zadaj... Prepozno. Že prihajajo. Res je, mnogo boljši avtomobili...

Najprej pridejo sošolke. Točne kot vedno. Stojim ob avtu, roke potisnem v žep. V hipu sem spet star devetnajst let in sram me je. Najraje bi pobegnul. Kdo je že to? Prihaja proti meni. Črni lasje. Pobarvani (toliko se pa že spoznam). Takoj ko spregovori, vem, kdo je. Spomnim se celo imena. V hipu dobi spet kostanjeve lase in oblečena je spet v modro haljo, sedi pa v drugi klopi pri oknu in ima največje joške v razredu. Potem prihajajo kot po tekočem traku. Sami dobri avtomobili, jebemti! Stojimo v polkrogu. Rokujemo se. Vsi so drugačni. Zelo drugačni. Pa vendar isti. Če bi jih srečal mimogrede na cesti, jih ne bi prepoznal. Tako pa iz minute v minuto odpada z njih skorja let, iz trenutka v trenutek vedno bolj postajajo takšni, kot so bili pred dvajsetimi leti. V nekaterih potezah pa so morda celo bolj izraziti kot takrat. Po dvajsetih letih so priplavale na površje tudi tiste lastnosti, ki so bile takrat samo še v zametku. Pa kaj, najbrž sem tudi jaz takšen.

Tudi fantje, nekoč prijatelji in sošolci, so tu. Ko se rokujemo, si ne pogledamo v oči. Oči zbegnejo stran. Kot bi imeli drug pred drugim slabo vest. Skrivaj se ocenjujemo: je boljši od mene, je več dosegel, ima boljši avto, več sreče, manjši trebuh, manjšo plešo...? Pač pa je stisk roke ostal isti (tako se mi vsaj zdi). Jožef, najboljši matematik v razredu, ima še vedno mehko roko, vlažno, kot rastlina. Takoj sem ga prepoznal, čeprav dvajset let nisem niti pomislil nanj. Moja roka ga je prepoznala. Rastko ali Rastislav ima široko in hrapavo dlan, trd prijem, stisne, kot da ne bo nikoli spustil. Alojz pa ponudi roko in jo v istem hipu tudi odmakne, da ga vedno uloviš samo za prste. Nasmehnem se, ko se spomnim, kako smo se prav iz tega njegovega rokovanja vedno delali norca. »Pa kaj se zajejavaš! Orng stegni! Daš roko ali je ne daš, to je tu vprašanje.« S poslancem Janezom se ne rokujeva, zakaj bi se, reče, saj se vidiva skoraj vsak dan. Kar seveda ni res. Ampak, Janez je politik in povsem normalno je, da pretirava.

Kam pa zdaj?

Vsi v avtomobile in na pokopališče!

Kam?!

Pred slabim letom je umrla sošolka. Pred praznovanjem obletnice mature se ji bomo šli poklonit na grob. Čisto blizu je. Tako je sklenil razredni svet, šopek najbolj glasnih in najbolj energičnih učiteljic (skoraj pravilo je, se mi nenadoma zazdi, da so energični ljudje tudi najbolj debeli).

Sploh nisem vedel, da je umrla. Pojma nisem imel. Zato me novica pretrese. Takoj imam pred očmi njen obraz. Če ne bi bilo tega šokantnega dejstva o njeni prezgodnji smrti, se je najbrž ne bi spomnil tako hitro. Smrt včasih pomaga, da si koga laže prikličemo v spomin.

V hipu vem vse o njej. Tudi tisto, česar se ne bi, če bi bila še živa, nikoli spomnil...

Igrala je kitaro. Bila je mama. In žena. Tudi kot žena in mama je igrala kitaro. Pela je. Pela svoje in tuje pesmi. In igrala kitaro. Imeli smo jo radi (tako se mi zdi). Potem je prišel rak. Najprej pod trebuhom, potem še drugod. In je nehala igrati kitaro. In je nehala peti. In ni bila več mama in ne žena. Pa tako mlada!

Hudičeva Smrt! Vseposvod me spremljaš. Ne boš me spustila na drugo stran, ne da bi razgrnila pred mano vse nianse svoje dokončnosti. Zdaj bom celo videl svoj lastni grob. No, ne ravno lastnega, prvi prerani grob svoje generacije pa prav gotovo, kar je podobno, ne ravno isto, vendar asociativno isto... mi panično, kot ponavadi v takšnih trenutkih, kadar me je strah, zablebeta skozi možgane... Zaje-bana kuzla Smrt, obnašaj se kot uspešen trgovski potnik: »Izvoli, poglej si vzorec! Tako zgleda, če umreš skoraj pri štiridesetih! Tvoja generacija, tvoji sošolci tacajo nad tabo, ti pa ležiš not, v črni jami, kamor glas njih ne seže, in si bel in si mrtev in

si voden, brez glasu, brez možnosti vrnitve, zakopan v vlogo in črvi te malicajo, južinajo in večerjajo. Kako ti je to všeč? Točno tako bo, ko boš hin! Kar v miru si oglej!«

Prisedem k sošolki v BMW-ju. Najbrž ji ga je kupil mož. Judita je bila razredna srna. Ozki boki, z izrazitim gričkom, malimi joški in drobnim obrazkom, lasje pa črni, gladki in segajoči do lopatic. Z njo je hodil sošolec Rastko. Bila sta lep par. Zavidal sem mu, prascu infantilnemu. Še pa še se je zavedal, da ima takšen profil, da bi ga punce najraje posvojile, vzele pod dojko in ga grele kot zavrženega škorčka iz kakšne Bevkove zgodbe. In to je na debelo izkoriščal. To svojo lepoto, visokorastnost, seksipilnost nedonošenčka... No, ampak Judita in Rastko sta se na faksu vseeno razšla (kar je dokaz, da pravičnost obstaja tudi zunaj nas, kot samostojna instanca usode – napol za šalo napol zares, sam pri sebi zadregasto duhovičim). Že koj po prvem letu resnega skupnega življenja, ki ga seveda infantilnež ni bil sposoben živeti, sta se razšla. Na parkirišču pred gimnazijo sem zdaj opazoval njuno ponovno srečanje (po skoraj dvajsetih letih!). Samo roko sta si dala. Tudi drugi sošolci so ju opazovali in prepričan sem, da se je prav vsak z zavistjo spomnil njune romance. Jasno, bila sta par, skupaj sta se učila matematiko in počela še marsikaj drugega, medtem ko smo drugi šestnajstletniki zavijali z očmi in si ga metali na roko. Z eno roko smo obračali liste geografskega učbenika, z drugo roko pa pod mizo gulili svoje neprestano stoječe curake (od tod vsa zavist).

In zdaj se peljem z Judito na podeželski britof. Ni več srna, zdaj je že malce utrujena, žilava živad. Za nagačit bi bila še vedno dobra, si mislim in se trudim, da ji ne bi gledal v krilo. Med vožnjo si izmenjava nekaj misli. Ona o tem, da je res svinjsko, če umreš mlad in poln nad. Jaz pa si ne morem kaj, da ne bi pripomnil, kako je lahko Smrt tudi odrešitev, pobeg, nekaj povsem naravnega, lepega, tako rekoč uteha zavoženega življenja itd. itd. Mimogrede omenim tudi, da me prav zanima, kdo bo naslednji, koga bomo na britofu obiskali ob petindvajseti obletnici. Ona pa se nasmehne in pravi, da se nisem prav nič spremenil, da so se v razredu včasih prav spraševali, kaj mi je, ko sem klatil takšne morbidne, in da jo zdaj prav veseli, ko vidi, da mi po dvajsetih letih ni šlo nič na bolje.

Do pokopališča ne spregovorim z njo niti besedice več.

Pokopališče leži na robu prijaznega zaselka. Morda se skupinici hiš reče celo vas. Kdo bi vedel? Pri cerkvi in šoli pustimo avtomobile. Počasí, v gruči po dva, trije, gremo po cesti. Nehote se spomnim na pogrebno povorko. Najbrž je pred letom dni po tej isti poti, od cerkve do pokopališča, šla tudi naša sošolka. Potem se spomnim, da je bila marksistka, gimnazijska komunistka in ateistka (same lepe besede, ki se končujejo na 'tka' – bog ve, če to kaj pomeni?), in da zato najbrž njena poslednja pot ni vodila od cerkve. Skupaj s sošolcem Janezom, novodobnim poslancom in ljubiteljem liberalnega gospodstva, sta na gimnaziji ob Mao Tse-tungovi smrti priredila zelo uspešno, da ne rečem ganljivo komemoracijo.

Pokopališče je majhno.

Kakšnih sto, stopetdeset grobov leži na pobočju hriba, ki se odpira v zeleno, z vseh strani zaprto in s hribi obkroženo dolino. Večer je že. In nekako sveže je, bi rekel, kot po dežju, čeprav dežja ni bilo. Temno zeleni hribi in svetlo zelene zaplate pokošenih travnikov, pa obronki mastno zelenih smrekovih gozdov, in večerno nebo, modrikasto sivo, ponekod v golobji barvi, ponekod pa razcefrano z belimi oblaki, v obliki in barvi sveže stepene smetane, ki jo je nekdo, kar tako, brez pravega reda, zmetal gor, kot zidarji namečejo svežo malto na zidove, pa zahajajoče sonce za našimi hrbti in vonj po večernih hlevih, po košnji, po kravjem govnu, po

vodenkah na oknih bližnjih hiš... vse to je dajalo prizoru nekakšen modrikast ton, prijetno svež, nikakor žalosten, še manj turoben. Sicer razpoloženje ni bilo razigrano, pa tudi ne pogrebno. Bilo je resno. Pa ne preveč. Tista resnost, ki se lahko vsak hip spremeni v smeh. V prav poseben smeh, ki vidi dlje, ki ima misel v sebi, smeh, ki je dober in odpuščajoč. Nenadoma mi je bilo jasno: razpoloženje, ko smo med vrstami grobov prišli do sošolkinega groba, je bilo točno takšno, kakršna je bila ona sama. Pričakala nas je. Pokrajina nas je pričakala z njenim obrazom. Nikoli se mi ni zdelo, da lahko tako jasno, tako preprosto začutiš bližino nekoga, ki ga ni več. Ja, bila je točno takšna kot pokrajina njenega poslednjega domovanja, v katero smo tisti hip stopali: naša sošolka je bila kot predvečerna modrina, nekako zrela, z obrazom, ki se je lahko vsak hip spremenil v nasmeh, materinsko razumevajoča, z vonjem po košnji in s čudno svetlobo v očeh, prav takšno, kot zdaj pada pošev na dolino. S svojo kitaro in s prijaznim, malce počenim glasom, ki je pel pesmi, pa je, šele zdaj to vem, neprestano zrla čez... Ja, Smrt je bila njej bližje kot nam. Nosila jo je s sabo. Bila je za celo življenje pred nami. Za eno življenje in za eno Smrt.

Ob grobu sta nas čakala njena otroka. Hči in sin. Sin starejši, hči mlajša. Sin star toliko kot moja Kaja. Morda kakšno leto več (generacija se tudi razpoljuje približno v istem času, pomislim). Otroka sta stala ob grobu svoje mame, drug ob drugem, in se smehljala. Je bil smeh zadrega? Ne vem. Morda. Vsekakor pa se je njun zadregast smeh neskončno uklapljal v razpoloženje prizora. Mi, katerim čas še vedno teče, smo prihajali po poti navzgor, ona pa nas je čakala v podobi svojih dveh otrok (iste oči, isti nos, isti nasmeh).

Bilo je krasno srečanje. Kot če se srečaš po naključju na veliki železniški postaji, Garé du Lyon na primer; tvoj vlak bo vsak hip odpeljal, ko v množici zagledaš prijatelja, ki ga nisi videl že tisoč let. Gresta drug proti drugemu. Vse, kar se lahko zgodi, je le neulovljivo srečanje z zadregastim nasmehom na licu, bliskovito, minljivo, neustavljivo... Ničesar ne moreš spremeniti, ničesar ustaviti (najmanj vlaka), ničesar zavrteti nazaj (najmanj življenja), samo nasmehneš se, z rahlim obžalovanjem, z grenkobo v ozadju, s kepo v grlu, in stečeš mimo, slika pa ostane... Zgoščena slika srečanja, ki je hkrati tudi slovo.

Prihajali smo k njej in srečali smo jo v podobi njenih otrok. Ni je več. Samo podoba je za hip zabliskala. Iskra, ki je preskočila samo zato, ker smo tisti hip prav vsi mislili nanjo. Nekakšna genska podoba mrtvega, ki se je ne da zadržati dlje kot en sam zadregast nasmeh na obrazu potomcev...

Razvrstili smo se okoli groba. Najbolj energične sošolke so prinesle rože. Med rameni poškilim na črn marmor, kot bi hotel še enkrat preveriti, če je res. Če je res njeno ime tam. In je res. Njeno ime in pa križ. Križ kot znamenje. Križ za konec. Zlato vrezan križ v črni marmor. Pika. Amen. Naj živi Mao Tse-tung!

Tako molčimo nekaj časa. Oblaki nad pokrajino se premikajo kot grimase na ogromnem obrazu. Od strani gledam njenega sina. Razmišljam o svoji hčerki, o Kaji. Tudi ona bo nekoč stala pred grobom svojih staršev (skoraj pravilo je, da otroci, ki preživijo starše, doživijo tudi to). Se bo znala sprijaznit, da je zdaj sama, da nihče več ne misli nanjo, da je nihče več ne čuva. V obrazu mladega fanta vidim sošolko, katero sem poznal samo štiri leta. Kratko obdobje v življenju, vendar dolgo za odraščajočega človeka. Videvali smo se skoraj vsak dan... Kar je ogromno ur, še več minut, neskončno sekund... Mnogo besed je bilo spregovorjenih. Vzklikov vzkliknjenih. Trenutkov slabosti razkrinkanih... In to v življenjskem obdobju, ki je za mladega človeka najpomembnejše. Bili smo skupaj takrat, ko smo najbolj nastajali, ko smo se najbolj sestavljali... In zdaj ta podobnost. Ta utrip misli, ki seva z mladeničevega čela. Brada. Usta. Črta ustnic. Širina ličnic. In ne samo to. Tista

življenjska koda, ki jo je sošolka vpisala v utrip svojega potomca... Nenadoma, ob pogledu na mladeniča, me začne vznemirjati tisti del staršev, ki jih živimo naprej. Tisti ogromni del naših prednikov. Ne samo značaja, tudi del usode, ki se ponavlja, ki jo nadaljujemo s svojimi dedi in pradedi. Koliko se pravzaprav sploh oddaljimo od življenja svojih staršev, razmišljam? Tudi mladeničev otrok bo nekoč stal na grobu svojega očeta. Morda prav tako mlad. Prav tako na začetku poti. Prav tako sam. In morda se bo isti prizor ponovil z nekimi drugimi ljudmi, ob neki drugi obletnici mature. Koliko let, generacij, stoletij, tisočletij je potrebno, da se preseliš s hribov k morju, da postaneš iz zapečkarja popotnik širjav, da zapustiš Boga svojih prednikov in odkriješ Mao Tse-tunga, in se potem ne povrneš spet nazaj, k Bogu svojih staršev (kot da nisi nikoli ničesar odkril); koliko časa je potrebno, da razviješ svoje talente, samo svojo občutljivost, koliko potrebuje človek, da neha živeti nadaljevanje svojih staršev...?

Pravzaprav se samo nadaljujemo, brez velikih korakov, brez pretresljivih sprememb, pomislim s prav posebno tesnobo. Bo moja hči še naprej živela moj dvom, mojo zapletenost, moj cinizem?, se vprašam. In nenadoma me postane strah. Strah Smrti.

V gostilni smo zbrani v krogu. Vsi zakmašno oblečeni. To opazim šele zdaj in spet me za hip zalije vročica zadrege: moral bi si kupit novo obleko, sposoditi boljši avto, sploh ne bi smel priti, ne spadam sem...

»Kaj delaš?« Me znenada vpraša Rastko infantilnež.

»Ja?« Rečem in si natočim kozarec, ga počasi spijem, zraven pa panično premišljam, kaj bi mu odgovoril. Na drugi strani gostinske sobe razrednik vročično debatira s politikom Janezom. Do našega konca mize priplavajo besede: »... čista indoktrinacija... nič drugega kot marksizem... kdaj bomo s tem dokončno pretrgali...« razlaga sošolec Janez, razrednik pa odločno prikimava.

»Kaj ni bil naš razrednik predsednik gimnazijske Zveze komunistov?« Vprašam sošolca Jožefa, ki sedi na moji levi in si je ravnokar prižgal cigareto. Jožef drži vžigalico z dvema prstoma, s palcem in kazalcem, ostali prsti pa mu štrlijo v zrak kot tistemu kuharčku na reklamah za Vegeto; v drugi roki pa drži cigareto med iztegnjenima sredincem in prstancem (takoj postanem pozoren na to ekstravagantnost!), zdaj z ustnicama naredi lep krogec in puhne dim v prižgano vžigalico. Takoj, ko plamen ugasne, Jožef nekajkrat na kratko potrese z roko, samo od zapestja navzven, ostali del roke ostane negiben, bel dim se suklja z vrha ugasnjene vžigalice, trije prsti pa mu še vedno prav po žensko štrlijo v zrak, kot kakšnemu modnemu hollywoodskemu frizerju za kokeršpanjele, kodre in pritlikave pinče.

»A veš, da sem imel psihične težave?« reče in spet zaokrogli usta v pravilen krog (le kako to naredi?), z drugo roko pa si v sredino kroga vtakne cigareto in potegne vase tako močno, da se ogorek razžari skoraj do sredine marlborovke.

»No, s čim se ukvarjaš?« ni pozabil svojega vprašanja sošolec Rastko, ki me oblega z druge strani.

»A jaz?« spet ponovim in igram zmedenega kulturnika.

»Ti, ja!«

Z nasprotne strani gostinske sobe spet priplavajo rahlo razburjeni glasovi. Tokrat je vehementen razrednik: »... socializem je bil katastrofa tudi vobče, ne samo za šolski sistem... Da ne govorimo o morali! Pa o etiki! Danes pa, ko smo tako rekoč v vesolju, ko imamo mikročipe in črne luknje...«

»Z računalniki,« rečem komaj slišno.

»Res?« Veselo plane Rastko. »Jaz tudi!«

Mater, sem se zaletel, si mislim.

»A programiraš?« mi ne da miru.

»Ja...« zamomljam in poskušam pozornost usmeriti drugam. Delam se, kot da me blazno zanima, kaj se pogovarja sošolec Janez z razrednikom na nasprotnem koncu lokala.

»Jaz tudi. Imam podjetje in štirinajst zaposlenih. Kaj pa programiraš?«

»Pravzaprav ne programiram... Bolj prodajam.«

»A programe?«

»Ja...«

»Fantastično! Jaz tudi! Kako pa se imenuje tvoje podjetje? Prav gotovo sem že slišal zanj...«

»Je še bolj mlado podjetje... Pravkar sem začel...«

»In koliko vas je?« Vrta in vrta. Še malo pa bo prišel do nafte, si mislim in si skoraj razgrizem ustnice.

»Enajst,« rečem. »Za zdaj imam samo enajst zaposlenih.«

»Kateri program pa delaš?« zdaj se Rastko prisede še bliže. Spomnim se, da je bil v šoli prav takšen. Infantilni bebec brez občutka. Naiven, ampak samo za nekatere reči. Brez takta, popolna bontonska slepota. Če bi bil normalen, bi že zdavnaj lahko opazil, da si zmišljujem, in bi gentlemansko odnehal, on pa kar vrta in vrta...

»Veš kaj,« rečem in se obrnem k njemu, »jaz bolj prodajam. Ja,« pribijem in kar lažje mi je, da sem se spomnil rešitve, »prodajam računalnike kulturnikom. Saj veš, da se ukvarjam s kulturo?«

»A res?« Z razočaranjem zavzdihne sošolec. »Pa se spleča? Kulturniki so pa ja reveži! Kaj pa oni sploh rabijo računalnike!«

»Ja,« prikimam in poskušam bebcu čim bolj očitno pokazati, da mi ni več do pogovora, »razvijam en tak program za kulturnike, bo veliik biznis,« še pribijem, »je pa za zdaj še poslovna skrivnost. Saj razumeš, ane Rastislav?«

Morda bo to, da sem ga imenoval za Rastislava, kar mu je šlo vedno na živce, tako ga je namreč klicala samo mamica, pomagalo in bo nehal vrtat in vrtat in vrtat... Če ne bo, mu bom zlomil mostiček in odgriznil nos, sem še sklenil in se maksimalno potrudil, da bi se to tudi videlo v mojem vedno bolj srepem pogledu.

Rastislav obmolkne. Samo spoštljivo prikima in si natoči kozarec. Hvala bogu, delovalo je, si oddahnem!

»Ja, imel sem psihične težave,« za sosednjim stolom nadaljuje Jožef in si prižiga novo cigareto. Seveda to počne na prav isti, depilatorski način. Vžigalica med palcem in kazalcem, ostali prsti pa strumno dvignjeni v zrak... »Prej sploh nisem kadil. Pol mi je pa psihiater rekel, da naj kar kadim, ker je želja po kajenju skrita v moji podzavesti in mora na vsak način na dan.« Spet ponovi gesto z ugašanjem vžigalice. »Tako zdaj pokadim po tri škatlice na dan. Se pa mnogo boljše počutim. V psihičnem smislu, seveda.«

Ja, umrl boš pa za rakom na pljučih, si mislim, rečem pa: »A res, to je pa zelo interesantno, zelo, zelo!«

»Ja, je...« prikima, zaokroži ustnice v pravilen krog, si v sredo vtakne cigareto in potegne vase tako močno, da se mu izbuljijo oči. Potem pa pihne dolg dim, kot bi se hotel z njim dotakniti lestenca na stropu, in nadaljuje z nadvse pomembnim samogovorom: »A veš, kaj je še zanimivo?«

»Kaj?« rečem in se trudim biti maksimalno zbran.

»To, da normalen moški dvanajstkrat na uro pomisli na seks.«

»Ja,« se vmeša Rastko, »jaz sem tudi bral to razpravo.«

»Pisalo je v Jani.« pripomni Alojz, ki je vse do zdaj s sosednje mize pozorno in spoštljivo poslušal našo konverzacijo. »Jaz sem tudi bral.«

Rastko pa nadaljuje: »Jaz sem pa preveril, res...« In se zasmeji, da kar zarezgeta. Na ta smeh so padale vse sošolke. Na smeh in pa na njegov snežno beli zobni mostiček (dvojka, trojka, štirica – levo zgoraj), ki je bil bolj bel, kot je lahko bel predvojni porcelan kavnih servisov. »Na svoji lastni koži sem preveril,« nadaljuje. »Jaz, na primer, pomislim na seks vsaj dvajsetkrat na uro. No, ampak jaz sem bil, kar se tega tiče, vedno bolj razvit.«

Jožef ugasne cigareto in si začne takoj prižigati novo. »A si misliš, da pomisliš na pičko dvanajstkrat na uro!«

Vstanem in se opravičim. »Grem pogledat še druge,« rečem in se med mizami prebijem na drugo stran sobe, kjer prisedem k skupini sošolk. Najbližja mi je platinasta Mateja. Spomnim se, da je nekoč imela rjave lase. Najbolj pa je bila znana po svojem izrazitem nosu, zato smo jo klicali 'Surla'. To ji seveda ni bilo všeč, spomnim se, da je večkrat jokala in si z nestandardno velikim robcem brisala svoj ogorčni in navzdol zasukani nos. Sošolkino glasno smrkanje in usekavanje, ki je povzročalo čudne, hrkajoče glasove, ter njen zares velikanski vohalni organ, vse to je v razredu sprožalo salve huronskega smeha namesto ganljivega sočutja nad ubogo nesrečnico, s katero se je narava tako grdo poigrala.

Orkester, ki ga je naročila skupina najbolj energičnih sošolk, začne igrati pop priredbo Gaudeamus. Orkester z imenom NOSTALGIČNI FANTJE sestavljata samo dva, v roza srajce in v črne hlače na zvonec oblečena mladeniča, ki pa nikakor ne moreta več skriti, da imata krepko več kot trideset let. Njuna mladostna oprava je popolna. Tudi briljantina na njihovih glavah ne manjka. Nostalglična fanta igrata zavzeto, pri tem pa seveda tako glasno, da kakšno uro samo odpiramo usta, se pretvarjamo, da se pogovarjamo, se smehljamo duhovitostim, ki jih ni nihče ne slišal ne izgovoril, in si izdatno natakamo v kozarce.

Potem sledi pavza. Odmor. Tudi NOSTALGIČNI FANTJE morajo povečerjati. Prvo, kar slišim v oglušujoči tišini, je glasen vzklík razrednika, ki pritrjuje poslancu Janezu: »Točno tako, točno tako!! Prav nič ne bi škodilo, če bi tudi v gimnazijah imeli verouk. Mislim, v smislu prenove moralnih normativov!«

»Kaj delaš?« Me vpraša platinasta Mateja.

»Trenutno si vrtam po nosu,« poskušam biti duhovit.

»Ne to!,« me skoraj okara, kajti Mateja, ki je specialna pedagoginja in dela na posebni šoli za motene otroke, očitno ne razume mojega prefinjenega humorja, »mislim, s čim se preživljaš?« Takoj za tem vprašanjem pa naredi takšen obraz, kot da so ji pravkar povedali za grozovito naravno katastrofo na Japonskem in nadaljuje: »Upam, da nisi več kulturnik!«

»Ne,« rečem v hipu. Kot bi izstrelil iz topa. Saj je vendar ne morem razočarat.

»Kaj pa si potlej?« Je že kar malo nestrpna.

»In komunistične ravnatelje bi bilo treba zamenjati!« Slišim vehementno udrihanje sošolca Janeza.

»Ravnatelj sem.«

»Ja?,« je navdušena. »Katere šole pa?«

»Ne šole...« zdaj jo bom pa zares razočaral, »gledališča,« rečem in debela, najbolj mastna laž tega večera se mi zatakne v grlu (nikoli še nisem tako zavzeto in fanatično lagal).

»Uh,« se ji povesi surla prav v sredo krožnika. Žalostno pomislim, da se je njen nos v preteklih letih prostorninsko še povečal. »Se pravi, da si še vedno

kulturnik! No, ja.« zavzdihne in pogled ji že tava po prostoru, kjer išče bolj zanimive sogovornike. »vedno si bil čudak.«

Razrednik je pociingljal po kozarcu. Imel bo govor.

In res ga ima.

Govori z istim glasom, z istimi besedami, enako spoštljivo, toda še vedno pokroviteljsko kot pred dvajsetimi leti... Madonca, si mislim, čisto nič se ni postaral. Še vedno ima trideset let. A ni to tragično: petdesetletnik, ki bo imel do smrti trideset let?

Razrednik omenja poštenost, pokončno držo, mostove med različno mislečimi, omeni nove čase, tudi stare čase, vendar bolj na hitro, dolžnosti, domovino, državljansko vojno... in še mnogo besed na d, potem se dotakne prijateljstva, ljubezni, tudi horaelegalis, s katero nam je težil štiri leta, pripomni, da smo mu lahko zdaj hvaležni, saj smo zaradi njega hodili zgodaj spat in smo se zato lahko razvili v poštene Slovenke in Slovence, omeni še skrivnosti življenja v občē, poskuša biti tudi duhovit in zato omeni sošolca in poslanca Janeza, vsi zaploskamo, potem poskuša biti še bolj duhovit in omeni poslančeve mladostne probleme z zgodovino in matematiko, ko pa vidi, da sošolec Janez nenadoma dobi opozicijski pogled, začne jecljati in pravi, da tiste težave z matematiko pravzaprav niso bile kaj prida in so samo napovedovale matematično natančnost enega najbolj popularnih poslancev v razkrinkavanju družbenih nepravilnosti. Janezove težave z zgodovino pa diplomatsko preskoči (kaj ne bi, Janez je imel iz zgodovine vsako leto popravca). Potem... Končno... Spontano zaploskamo in nekajkrat nazdravimo... Na naše veselje spregovori tudi sošolec in poslanec. Govori s samozavestjo odličnjaka, vse nas pohvali in se z radostjo spomni naših gimnazijskih časov, ki so bili, kljub totalitarnemu sistemu, razigrani, radostni in tovariški... Ko izreče besedo 'tovariški', se za hip zmede, potem pa se hitro popravi in pristavi, da misli 'tovariški' bolj v Trubarjevem smislu, da nikakor ne gre za 'tisto' besedo, ampak za ono drugo, ki se sicer enako sliši, pomeni pa nekaj tovariškega in ne 'tovariškega'... Približno tako se zapleza, potem pa nazdravi in mi vsi z njim... Tisti hip se najbrž večina prisotnih zave, kakšna odrešilna bilka je lahko alkohol: kadar ne več več, kako in kaj bi naprej, preprosto nazdraviš in spremeniš temo.

Spet slede NOSTALGIČNI FANTJE in spet se pogovarjamo z izdatno gestikulacijo.

Prisedem k Violeti. Nosi obledel hlačni kostim in preprano bluzico z drobnim geometrijskim vzorcem. V obraz pa je bledeča in z izstopajočima ličnicama. Sploh ne skrbi za sive lase, ki ji poganjajo vsepovsod po na hitro sfrizirani trajni.

Ti imaš pa alkoholika za moža, pomislim, rečem pa: »Joj, kako si lušna!«

»Ne me zajebavat,« pihne. »pri štirih otrocih in dedcu alkoholiku ne moreš bit 'lušna'.

Nasmehnem se in se delam, kot da je rekla čisto nekaj drugega.

»Učiteljica prvega razreda sem. Že osemnajst let učim prvi razred. Sem pa res zaostala, kaj?« Grenko reče, potem pa še pristavi: »Kaj pa ti?«

»Jaz...?« Razmišljam, kaj naj tokrat rečem. »Nič.« Priznam z olajšanjem.

»Hvala bogu,« zavzdihne, »vsaj eden normalen!«

Potem nazdraviva. Ona srkne čisto malo. Kot mravljica. Pravi, da sovraži alkohol, da je njen dedec že dvakrat neuspešno zdravljen, da pa je sicer krasen človek in da ga ima zelo zelo rada. Besedo 'zelo' izrazito poudari in zdi se mi, da se ji pri tem za hip ovlažijo oči. »Saj res,« energično potlači sentimentalnost, ki se je tako nenadoma vsilila med naju, in nadaljuje z mladostnim, gimnazijskim navdušenjem, »da ne pozabim, Alenka te pusti pozdravit. Sem ji povedala, da se bomo

nocoj videli, pa je rekla: 'Pozdravi ga in če se me ne bo spomnil, mu reči, da ga pozdravlja Suhica.'«

Takoj se je spomnim, Suhice. Bila je Violetina najboljša prijateljica. Dve leti starejša. Hodila je v tretji letnik, jaz pa v prvi, ko sem jo spoznal. Z Violeto sta bili iz iste vasi. Vsak dan sta se vozili z istim avtobusom. In sploh ni bila suha. Mislim fizično. Rekel sem ji suhica, ker je zares bila suha. Suha kot Sahara. Večkrat sva se v dopoldnevih sestajala pri meni doma. Moji so bili po službah, ona pa je svojim rekla, da ima v mestu nujne opravke, nekaj v zvezi s šolo, jasno. Nihče ni niti slutil, da se v dopoldnevih radostno druživa in vtikava drug v drugega. Niti njena najboljša prijateljica Violeta ne. S to suho prasičko sem izgubil nedolžnost. Ja, res nostalgičen spomin. Seveda sem kasneje zvedel, da je v domači vasi vseskoz imela fanta, zdravega kmetiča s kombajnom, ampak vseeno, kot pravijo: prve nikoli ne poza-biš... In res je nisem. Najbrž pa je nisem pozabil tudi zato, ker je bila tako suha. Vedno je morala pljunit v dlan in si navlažit svojo rožnato špranjico, da sem lahko ruknil vanjo, pa še ni bila dovolj vlažna. Njena pičica je bila takšna, kot bi imela v luknjici namontiran sušilnik, sproti se je njena prekrasna režica sušila in zato sva ves dopoldan izmenično pljuvala nanjo. Ponavadi sva na najinih dopoldanskih, vedno bolj pogostih srečanjih za prepotrebno sprostitev spila kakšno steklenico črnege vina; moja mama se je vedno čudila, odkod pod stopnicami toliko praznih steklenic, ko pa v družini vendar nihče ne pije... Ko sva se odžejala, sva se nekaj časa še pogovarjala o šoli, se zgražala nad učnim programom, obrekovala učitelje, pa tudi najboljše prijatelje in prijateljice, ki seveda sploh niso slutili, da se sestajava; v takšnih trenutkih mi je Alenka hihitajoč zaupala tudi največjo skrivnost svoje najboljše prijateljice Violete, in sicer to, da uboga Violeta ni 'tam doli' skoraj nič dlakasta... No, in potem, ko sva izčrpala že vse teme, ko sem začutil, da sem že dovolj sproščen, sem brez besed in znenada (včasih se je revica pošteno prestrašila) planil nanjo, jo začel lizati po vratu, po majhnih joških, spominjali so me na vlažne smrčke mladih cukov, potem sem jo lizal še po trebuhu in ko sem prišel do njene ozke in rožnate lule, je rekla: »Počak no en mal!« Si pljunila v dlan in razmazala slino med svojima sramnima gubicama. Potem pa sem kar skočil vanjo in ne morem se pohvalit, prvič ponavadi nisem bil preveč dolgoprogaški. Bil sem hiter in imel sem zaprte oči. Šele ko sem isto dopoldne drugič ali tretjič skočil nanjo, sem jo pripravil do tega, da si je pogrizla ustnice in jamrala od ugodja. Tako sva se ravšala in kavsala ves dopoldan, dokler nisva šla v šolo, vsak po svoji strani ulice, kot da se sploh ne poznavata. Žal pa je bila Alenka po vsakem najinem novem ravsu bolj in bolj suha. Suha kot poper. Nobeno pljuvanje ni pomagalo več za dolgo časa. Moj otepaček je bil ves rdeč, pravzaprav vnet in včasih so se mu tik pod glavico odprle pekoče rane. Mazal sem jih s Ribolinom (nekakšna socialistična maža) in v šoli ves popoldan smrdel po razpadajočih polenovkah... Kmalu pa sem sklenil, da bom za vsako ceno odkril način, kako narediti 'suhico' za 'vlažnico'. Med enim in drugim hlastajočim najstniškim rausom sem jo lizal kakšno urico. Zagrabil sem jo za ritnici, v vsako dlan sem zajel po eno, ju razmaknil, si namestil njeni nogi prek svojih ramen, da so me njene drobne pete ritmično tolkle po hrbtenici, in jo lizal, sesal, gnetel, pljuval vanjo, grizljal, mljaskal, kot da se z obrazom zarivam v sočno polovico lubenice in si jo nameščam pred usti; z brado sem se umestil spodaj, med njeni sramni ustnici, z nosom pa sem jo drgnil po klitorisu (takrat ga še nisem znal točno poiskati, samo to sem vedel, da je tam nekje, da obstaja), in moj jezik je vročično opletal med brado in nosom sem in tja... Večkrat je zajamrala, še večkrat pa javsknila, ker sem jo ugriznil preveč, toda nikoli se ni zmaknila... Ves moj sladostrastni napor pa žal ni dosegel željenega rezultata... Bila je vse bolj suha in

žareča. In tudi moja usta so se osušila, izgubil sem prav vso slino, pljuval sem samo še prah. Po kakšni uri neprestanega lizanja mi je jezik otekel, začela me je boleti spodnja čeljust, ličnici sta mi skoraj odstopili, moj židovski nos me je obdrgnjen pekel, pimpelj pa je uplahnil na polovico; lizanje se je spremenilo v nekakšno tekmovalno in trma je zamenjala strast in poželenje. Oba sva bila vedno bolj suha, toda fukala sva vseeno. Trmasto in na suho. In takrat sem jo začel klicati 'Suhica'. Samo midva sva vedela, kaj se skriva za to ljubkovalno besedo, nihče drug. Kasneje, ko me je že dala na čevelj, sem jo na šolskem hodniku večkrat poklical: »Suhica!« Vedno se je ozrla in vedno se je nasmehnila. Tako Alenko kot mene je najbrž vzburljalo, da nobeden od najinih sošolcev in prijateljev ni nikoli zvedel za resnični pomen besede 'Suhica'. Najina skrivnost je podaljševala najino razmerje čez vsa ta leta. Pravzaprav se najina dopoldanska srečanja, prav zaradi neodkrite skrivnosti, niso nikoli končala. Ljubkovanje, ki traja dvajset let! Kakšno razkošje mladosti!

»Ja,« zavzdihnem, »seveda se spominjam Suhice. Kako se je ne bi spominjal!« Zadnjo misel izrečem nekako dvoumno, nenadoma mi postane všeč, da bi Violeta začutila dvoumnost in sklepala na najino skrivnost. Po dvajsetih letih bi lahko končno brez težav izdal tudi to skrivnost (vse druge sem že) in tako bi moja usihajoča samozavest spet dobila krila. Madona, fant je kavsar, in to takrat, ko smo si ga vsi še samo metali na roke, bi bili nevoščljivi sošolci, današnji štiridesetletniki... Ni boljše priložnosti za izdajo skrivnosti (mladosti?) kot prav dvajsetletnica mature...

»In kako je z njo?«

»Slabo.« Reče. »Saj najbrž veš, da ima bebca!«

»Bebca?«

»Ja, bebca. No, imbecila... Kaj pa vem, tistega z debelo glavo. Se ne spoznam na te reči. Ga ima pa zelo rada. Kaj češ, je le njen sin.«

Obmolknem. Ni mi več do pogovora. Ne bom izdal skrivnosti, sklenem.

»In dedec jo je zapustil. Takoj po porodu. Se ni mogel sprijaznit.« Ravnodušno nadaljuje Violeta. »Medve se pa tudi ne vidiva več tako pogosto...«

»Ja,« prikimam in poloti se me nekakšna otožnost.

»Pa da ne boš mislil, da nisem vedela.« Še navihano pristavi Violeta.

»Česa nisi vedela?«

»No, za vajin cigumigu. Vse mi je sproti povedala. Vsak dan. Že med glavnim odmorom. Je rekla, da je škoda, da si bil takrat tako mlad in da je nisi mogel, no, saj veš...«

»Kaj?«

»No, saj veš, no... Imel si petnajst let, ona pa skoraj osemnajst, zato je povsem razumljivo, no... Da je nisi mogel...« beseda ji gre zelo težko z jezika, »razburit... razrajcat... No, da ti ni in ni šlo...«

Zasmejim se na ves glas.

Hvala bogu, da začne duo 'Nostalglični fantje' igrati z vso hrupno vehemenco in me odreši neprijetnega in nepotrebnega pojasnjevanja.

Potem pijemo in plešemo. Jaz ne plešem. Pijem. Najbolj energične sošolke plešejo druga z drugo (je mogoče, da so lezbijke, pomislim v vedno bolj razgreti pijanosti). Prisedem k sošolcem, čvekam, si izmišljam poklice, brskam po denarnici, da bi jim pokazal sliko svojih treh otrok, kako smo fotografirani pred mojo najnovejšo vilo z bazenom, opa, rečem in si vtaknem denarnico nazaj v žep, žal, fotografije nimam s sabo, ampak vila je pa zares krasna, še pristavim, in bazen dvajsetkrat deset, potem popijem kozarec in odtavam k drugi skupini.

Vso noč se vrtim v krogu.

Spet me za komolec pograbi Rastko infantilnež. Udariva nekaj misli o seksu in potrebnosti. Priznam mu, da sem spal z najmanj tisoč ženskami, on pa mi zaupa, da jih ima na vesti najmanj tri tisoč. Pridruži se nama Jožef, si prižge cigareto, potem pa nama histerično miga pred nosom, ko ugaša vžigalico, in trije prsti mu strumno štrlijo v zrak.

»A vesta, da normalen moški vsaj dvanajstkrat na uro pomisli na kurca.« Potem obmolkne, z ustnicami naredi krog in si v sredo vtakne cigareto, jo izdatno povleče in se popravi: »No, hočem reč, da normalen moški vsaj dvanajstkrat na uro pomisli na seks.«

»Jaz pa pomislim na seks najmanj dvajsetkrat na uro. No, ampak jaz sem, kar se tega tiče, bil vedno bolj razvit.« Se začne ponavljati Rastko, infantilnež in računalniški podjetnik.

»Ponavljanje je znak pijanosti in krize srednjih let,« izreče globoko modrost sošolec Alojz, lastnik belega mercedesa. K naši skupini se zdaj primaje tudi poslanec Janez. Njegova pleša se znoji v drobnih mastnih kapljicah. Nerazumljivo momlja in nam nekaj pijansko razlaga, po njegovih izbuljenih očeh in vehementnosti momljanja bi lahko sklepali, da je tisto, kar nam ima povedati, vitalnega, življenjskega pomena za državo, družbo in za bivanje slovenskega naroda vobče. Njegovo momljanje me spomni na nekatere pomembne televizijske prenose parlamentarnih zasedanj, kjer je sošolec, z eno roko po napoleonovsko naslonjen na govorniški pult, prav takole pomembno izbulji oči in nerazumljivo momlja. »A to je to!« Vzkliknem. In kar ponosen sem nase, da se mi je le končno posvetilo. »Jaz pa sem mislil, da so vsaj trezni!!« Še ironično pripomnim, žal pa nihče ne posluša mojih ironičnih opazk... Pridruži se nam šopek najbolj energičnih sošolk. Objamemo se in zaplešemo kolo. Sošolec Janez se iz protesta in nacionalnega ponosa sesede na tla. Razrednik mu takoj priskoči na pomoč. Ko ga poskuša dvigniti, se tudi sam zvrne. Tako tam na tleh, sredi gostinske sobe, medtem ko drugi okoli njiju plešemo balkansko kolo, nadaljujeta pomenek o čistosti naroda, njegovi moralni in prosvetni prenovi... Nekdo je stopil na mizo. Aha, sošolec Roman! Do sedaj je bil čisto tiho, sedel je v kotu in molčal. Pravkar se je ločil, tako so povedale najbolj obveščene sošolke, pa še čisto prav je naredil, prasicga ga ni bila vredna, ena zajebana južnjakinja je bila! No, in zdaj naš Roman stoji na mizi in na ves glas joka. Sošolka Simona mu najprej zaploska, saj je prepričana, da je to pripravljen dramski nastop, vsi se namreč spomnimo, da je bil Roman navdušen član dramskega krožka. Po maturi je hotel celo na igralsko akademijo, pa ga niso sprejeli, predvsem zaradi njegovega intenzivnega pogrkavanja. Seveda se je Romanu njegovo pogrkavanje zdelo nekaj povsem običajnega in neopaznega, zato je še mnogo let razlagal, da ga niso sprejeli na igralsko akademijo samo zato, ker je bil njegov stric domobranec. Iz same togote se je včlanil v stranko, ki se je najbolj zavzemala za popravo krivic in za dokončno domobrantsko zmago. Zdaj ubogi Roman stoji na mizi in joka. »Prrrrrekletu srrrrrranje! Nesrrrrečen sem! Barrrrrrabe me niso sprrrrrrejele na igrrrrralsko akademijo! Oni so krrrrrivi, da mi je kurrrrba ušla z drrrrrugim!« (Ko ga takole poslušam, se mi zazdi prav krivično, da na svetu obstaja toliko besed, ki omogočajo pogrkavanje.) Sošolka Simona končno le opazi, da gre zares, da se pred nami, na mizi, odvija čisto prava človeška drama in ne dramski nastop, zato neha ploskat in tudi sama zajoka. Roman, ki stoji sredi krožnikov, vije roke in na vse strani šprica solze, me za hip spomni na Jokastino žalost, ko ugotovi, da je dvajset let spala z Ojdipom, svojim sinom in morilcem lastnega očeta. Kako ironično! Ko se vihar solz in togote poleže, nazdravimo in odpremo polnočni šampanjec. Od vsepovsod priplavajo, kot

mehurčki v šampanjcu, drobci odkritosrčnih izpovedi, drobci usod, prisrčnih vzklikov, nedokončane zgodbe podeželskih učiteljic, zasliši se klokotanje penečega se vina, ki se toči iz butelj v kozarce, tu in tam tudi kakšen besen vzklík, ki na vse veke prekolne položnice in tistega, ki si jih je zmislił . . . Vse to plava med nami, se zaletava v naša ušesa, v naše vedno večje glave in na koncu se brez kakršnega koli posebnega efekta vsi ti drobci besed, usod, stanj in vzklíkov, razblinijo in izginejo, ne da bi jih kdorkoli slišal ali opazil . . . Na tleh sredi rajajočih korakov pa čepita poslanec in razrednik ter debatirata o slabostih marksizma in prednostih multinacionalk.

Ko se stoči polnočna penina in se razpočijo glave kot mehurčki, se dvigne Alojz in reče: »Rad bi, da bi ga spet skupaj malo srali!«, in oči se mu zasvetijo.

»Ja,« pritrdi Rastko.

»Scat me tišči,« zamomljam in s pogledom iščem odrešilni napis 'WC'.

»Bravo!« Ploskne Alojz. »Če ga ne moremo več skupaj srat, ga dejmo pa vsaj scat!«

In tako se odmajemo na travnik pred gostilno.

Med potjo pobereмо razrednika in razrednega poslanca, z mize pa potegnemo Romana, ki se zdaj intezívno poljublja s Simonó, oba pa seveda stojita med krožniki. Pridruži se nam še šopek najbolj energičnih sošolk in že smo zunaj . . . Noč nam zahladi v razgreta lica.

»Komu dalj nese?!« Zakriči Rastko in si ga potegne ven.

»Me bomo pa komisija!« Soglasno in strahovito resno sklène šopek najbolj energičnih sošolk.

»Vsi v vrsto!« Ukaže Milena, najbolj energična med njimi. Cankarjeva Milena v kasno zrelih letih, ko je dala čez že dve vojni, Goli otok in Ivanovo zbrano delo, pomislim in odprem šlic.

Vsi smo tam. V vrsti na travniku pred gostilno. Vsa generacija. Z avtomobili, podjetji, ženami, ločitvami, ambicijami, partijskimi knjižicami, skritimi na dnu predalov ali globoko zamrznjenimi v frižiderjih, čakajoč, da nastopi odjuga, s fotografijami svojih otrok, z lažmi in resnicami, trebuhi, celulitisom, pokvarjenimi kolki, s svojim malim, intimnim rakastim obolenjem, z zajebanimi fuki, prehitrimi izlivi, izdajstvi, skratka, z vsemi pizdarijami, ki smo si jih zakuhali v teh dvajsetih letih . . . Majaje stojimo v vrsti, se bedasto hihitamo in ta hip nam je edini skupen cilj v življenju to, da bi scali čim dlje.

»A veš to, da normalen moški vsaj dvanajstkrat na uro pomisli na seks.« Reče Jožef. »Jaz tudi,« še pijansko pristavi, »vsaj dvanajstkrat na uro pomislim na kurca.« In si ga potegne na plan. »A ni to zajebano, star sem štirideset let in vse do zdaj si nisem upal priznat, da dvanajstkrat na uro pomislim na kurca.«

»Pozor! Pripravljene! Zdaj!« Zakriči šopek najbolj energičnih.

Pritisnem, da me zaboli. Nočem biti zadnji. Hočem biti prvi! Vsaj zdaj! Vsaj med svojimi! Vsaj tu!

Slišim, kako poleg mene silovito pritiska tudi Rastko, infantilec in računalničar. Jamra, kot da bi mu prihajalo. »Pazi, da se ne boš še skoz kurca usral,« mu rečem. »Ne me motit!!!« Zakriči čisto zares. Z nekakšno fanatično resnostjo. Kot da sem mu ogrozil obstoj računalniškega podjetja. »Milena, tega tu je treba diskvalificirati!« Me zatoži in jaz nisem prepričan, da se šali.

Najdlje nese poslancu Janezu.

Ostali curki se pobesijo in so iz trenutka v trenutek krajši, tanjši in pohlevnejši. V kratkih lokih se bližajo čevljem. Janezov curek pa je dolg, glasen, kot bi scal konj, in kar ne neha in ne neha. On pa se samo bedasto reži in drži svojega scalca z obema

rokama, vsake toliko časa pa sune z boki naprej, da bi še podaljšal svoj zmagoviti curek.

»Bravo! Bravo!! Bravo!!« Kričijo sošolke. Ploskajo in poskakujejo kot navijačice ameriškega nogometa.

Začutim mokroto na levi nogi. Vroč curek mi teče v čevelj. »Pazi, kaj delaš!« Zakričim. »Ojoj, oprosti, definitivno sem te poscal,« se mi opraviči Jožef. »Niti ciljati ne znam več. Sem imel psihične težave, saj veš. Mi je psihiater rekel, da moram ogromno pokaditi, da bo šla potem želja po pušenju ven iz mene. A maš kakšno cigareto?« In se nasloni name. . . Medtem pa sošolke objemajo poslanca Janeza, ga kušujejo vsepovsod, najenergičnejša mu, generacijskemu zmagovalcu, celo pospravi brizgača nazaj v razporek, on pa se smehlja točno tako kot takrat, ko je zmagal v desetdnevni vojni in objema sošolke, sprejema čestitke in s solzami zanosa v očeh posluša, kako mu na melodijo 'Gaudeamus' pojejo slavo:

»Srečna generacija,
ki takšnega ima,
ki ščije kar za dva!«
Zbudim se v avtomobilu.

»Mater, smrdiš! A si se uscal?« Bo zaničljivo prhnila žena, ko se bom kasno popoldne vrnil domov.

Sonce je že krepko razžarelo notranjost pločevinaste škatle. Dvignem se in pogledam okoli. Parkirišče pred gostilno je prazno. Nobenega BMW-ja več, nobenega belega mercedesa. Ničesar, kar bi spominjalo na prejšnjo noč. S čelom se naslonim na volan in v glavi mi utripa opoldanska svetloba, začne se mi kolcati in iz želodca mi v usta kdaj pa kdaj butne kiselkasto sladek ostanek polnočnega šampanjca.

Umreti. Umreti od lastne smrti.

Od kdove kje priprhuta misel in se kot deliričen netopir zaleti v moje prsi.

Tesnoben sem.

In star tisoč let.